

crkva u svijetu

OSVRTI I PRIKAZI

RIJEČ O ZBORNIKU RADOVA O HRVATSKOJ POVIJESTI U X. I XI. STOLJEĆU

*Vita religiosa, morale e sociale ed
i concili di Split dei secc. X-XI, Ed. Antenore, Padova, 1982.**

A. J. Matanić

Preuzvišeni i dragi Oče Nadbiskupe!
Štovana i draga gospodo!

Ne će biti pretjerano, ako kažemo, da smo se okupili zbog izvanredne prigode. Nije naime svakidašnji događaj da iziđe na svjetlo Božje debela knjiga, koja na raznim svjetskim jezicima razglaba o pitanjima starije hrvatske povijesti; knjiga je plod našeg splitskog međunarodnog simpozija, održana krajem rujna 1978. na inicijativu msgra dra Frane Franića i pod znanstvenim vodstvom ovdje prisutnog msgra Michelea Maccaronea. Držimo da je izlazak ovog našeg zbornika na radost svima nama, i kao ljudima znanosti, i kao sinovima Crkve. Stoga večeras doživljavamo zajednički radost, u društvu preuzvišenoga Franića, profesora Macca-

* U Splitu je — od 26. do 30. rujna 1978. — na inicijativu nadbiskupa Franića, u suradnji s brojnim znanstvenim ustanovama i povijesnim fakultetima iz naše zemlje i inozemstva, održan međunarodni znanstveni simpozij o crkvenoj povijesti u Hrvata: *Religiozni, moralni i društveni život i splitski sabori u X. i XI. stoljeću*. Materijali su pripremljeni za tisak i Zbornik radova objavljen je ove godine s prilogima na poznatim evropskim jezicima. Kako je knjiga tiskana u Italiji, njezina je promocija obavljena u Rimu, u Hrvatskom zavodu sv. Jeronima, 26. travnja o. g. Pred eminentnim skupom znanstvenika, naših studenata i crkvenih prelata prof. Atanazije Matanić predstavio je radove, izložio važnost Zbornika i njegovo značenje u prezentiranju hrvatske povijesti u svijetu. Prof. Matanić je također koncizno i jasno prezentirao Zbornik i u *L'Osservatore Romano* od 27. lipnja 1982, str. 3. (Uredništvo)

rronea, profesora Vittorija Perija i mnogih naših prijatelja i sunarodnjaka.

Naša je radost tim veća, što slijedi nakon brojnih napora: znanstvene, moralne, fizičke i novčane naravi. Tko ima iskustva s ovakvim podvizima, taj može bolje razumjeti što znači nešto slična poduzimati. Talijani imaju narodnu riječ: »Tutto è bene quel che finisce bene«. Možemo to s pravom i mi reći, zahvaljujući Bogu i svima koji su nam u ovoj stvari pomogli.

Rekao sam, da se radi o debeloj knjizi, koja na raznim jezicima govori o pitanjima starije hrvatske, građanske i vjerske povijesti. Moramo odmah priznati, da sličnih publikacija o istom predmetu nema puno na znanstvenom području. Mi se stariji sjećamo vrijedne knjige, koja je izišla na talijanskom jeziku, ovdje u Rimu, prije ravnih 40 godina, pod naslovom »Croazia sacra«. Ovaj naš novi svezak povezuje se idelano s onom knjigom, ukoliko želi govoriti više ne-Hrvatima nego Hrvatima o povijesti Hrvata, počam od onih prvih stoljeća, kad su se naši pradjedovi vezali za kršćanski Zapad, kao ravnopravni članovi zajednice evropskih naroda.

U ovoj novoj knjizi govore zajedno, znanstveno, 22 naučna radnika, od kojih 9 stranih i 13 Hrvata; oni govore raznim jezicima, ali s istom znanstvenom ozbiljnošću i, usuđujem se reći, istim duhom dobronamjernosti i dobrohotnosti.

Među našim povjesnicima ima ih koji uživaju veliki međunarodni ugled, ali ih ne kanim izričito nabrajati. Radije želim spomenuti široku tematiku i brojne teme, što su u ovom svesku obrađene. Istina, treba odmah reći, da se ne radi toliko o rješavanju pojedinih problema, koliko o njihovu ispravnom postavljanju i obrađivanju, a često i o izvornim pogledima. K tome, iako opći naslov simpozija i ove knjige govori o »vjerskom, ćudorednom i društvenom životu« hrvatskih katolika u 10. i 11. stoljeću, svatko će lako razumjeti, da se u obrađivanju široke problematike nisu mogla dijeliti jedna pitanja od drugih, kao što se nisu mogla dijeliti dva spomenuta stoljeća od prethodnih, po dolasku Hrvata u novu domovinu između Drave i Jadrana. Prema tome, treba reći, da stvarna važnost i vrijednost ovoga sveska prelazi granice njegova naslova i pojedinih tema.

Potrebno je još spomenuti i to, da svaka radnja ima i sažetak na hrvatskom jeziku, kraći ili duži, što povećava korist cijeloga sveska.

Ako bismo željeli konkretnije govoriti o tematici simpozija i ove knjige, onda bismo je rasporedili u slijedećih 6 skupina:

a) U prvom redu imamo dvije teme opće naravi, povijesnog, crkveno-političkog uokvirenja i historiografskog pregleda (Zimmermann, Soldo). Ističe se radnja prof. Josipa Solde koji je na pedesetak stranica uspio prikazati historiografski razvoj problematike oko splitskih sabora.

b) Slijedi nekoliko tema koje se tiču crkveno-vjerskih ustanova u vezi, također, s crkveno-političkim odnosima i s vjersko-ćudorednim životom

naroda i klera (Nagy, Zerbi, Matanić, Delić, Lučić). Među ovim temama posebno se ističu Zerbijeva i Lučićeva.

c) Dvije teme — profesorâ Elzea i Perija — čine posebnu skupinu, ukoliko obrađuju pitanja odnosa kraljevstva i Crkve u Hrvatskoj te položaja splitske mjesne Crkve u bizantskom tematu Dalmacije. Radi se, nek mi je dopušteno reći, o ponajboljim i izvornijim radnjama u našem svesku. Za rad prof. Reinharda Elzea s pravom je rečeno, da je uzor-radnja, sa svojim semantičkim i poredbenim aspektom; prof. Peri je iznio toliko izvornih pogleda i zaključaka, da je već na samom simpoziju izazvao vrlo živahno raspravljanje.

d) Veću skupinu predstavljaju teme liturgijskog i crkveno-umjetničkog karaktera, poglavito u vezi s obredom i jezikom (Mareš, Saxer, Lacko, Zelić-Bučan, Alzati i Pinson). Poznato je, kako se i koliko se onda raspravljalo o glagoljici i narodnom jeziku u liturgiji.

e) Također veću skupinu čine teme zemljopisno-crkvene naravi (Peloza, Basler, Peričić, Foretić i Koščak). U ovim radnjama posebno su obrađena pitanja odnosa Split—Zadar, Split—Dubrovnik, Split—Bosna i Split—Nin. Radnja dra Peloze zaslužuje posebnu pažnju, zbog novosti predmeta («Povijesni atlas Crkve u Hrvata») i zbog obilja problematike. Radnja dra Koščaka ističe se također brojnim novim pogledima.

f) Šestu skupinu naših radova predstavljaju dvije teme o dvjema osobama: prof. dr. Marin Tadin veoma učeno i nadugo raspravlja o sluzi, kojega je splitski nadbiskup Lovre bio poslao u Antiohiju da nauči zlatarski zanat; a prof. Milan Ivanišević kritički predstavlja lik i vrijeme bl. Ivana Trogirskoga. Ove dvije teme nisu bile prikazane na samom simpoziju, već su naknadno ponuđene i rado uvrštene u naš svezak.

Iako ovaj naš pregled nije ni dug ni iscrpan, mislim da barem donekle otkriva bogatstvo obrađenih predmeta. S pravom mi reče jedan profesor: »Ovaj će se svezak navoditi kroz više desetljeća...«

Možemo li govoriti o nedostacima? Oni koji su bili neposredno i djelotvorno zauzeti oko simpozija i oko izdavanja njegovih akata mogli bi bolje od ikogjeg kritičara govoriti o dotičnim nedostacima. Međutim: »Nemo iudex in propria causa«!

Neka mi ipak bude dopušteno spomenuti nekoliko odsutnih tema, a koje su ipak bile predviđene i planirane: prof. Raffaello Volpini (o našim diplomatskim izvorima iz vremena narodnih vladara), msgr. dr. Đuro Kokša (o krunidbi kralja Zvonimira u hrvatskoj historiografiji), prof. Antun Ivandija (o povijesnoj pozadini prvih splitskih sabora) i prof. Predrag Belić (o čudorednom stanju naroda u isto doba).

Na koncu nek bude rečeno i ovo: mi smo pred četiri godine pomišljali i govorili o »prvom« međunarodnom simpoziju crkvene povijesti u Hrvata, s nadom da će slijediti i mnogi drugi. Ta nada ostaje, makar znamo da je za njezino ostvarenje potrebna suradnja mnogih čimbenika. Sa zahvalnošću treba ponovno spomenuti preuzvišenoga dra Franu Franića, koji je bio darežljivi i širokogrudni mecena našeg zajedničkog podviga, uzevši na sebe napore novčane naravi. On je doista i doslovce izdržao do kraja. Hvala Vam, Preuzvišeni!